

Elvszerű tisztázás

Augusztus elején a fővárosi Sport- és Művelődési Palotában ülést tartott a központi párt- és állami aktíva. Pártunk főtítkáranak kezdeményezésére hívták össze, és Nicolae Ceaușescu elvtárs válaszolt az elmúlt időszakban egyes elvtársak, pártszervezetek, intézmények dolgozói részéről fölített kérdésekre.

„A központi párt- és állami aktívával való találkozó [...] — mutatott rá megnyitójában Manea Mănescu elvtárs, a kormány első minisztere — hozzátartozik pártunknak ahhoz a demokratikus, a főtítkár által következetesen szorgalmazott gyakorlatához, hogy a munkásosztály forradalmi tanítása, a tudományos szocializmus jegyében rendszeresen elemezzük és ismertetjük a fontosabb bel- és külpolitikai kérdéseket, hogy orientáljuk a párttagságot, az összes dolgozókat, egész népünket a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésére és Románia kommunizmus felé haladására irányuló alkotó munkájában, az egyetemes haladásért és békéért folytatott küzdelemben.“

A rendkívül átfogó tematikájú beszéd kiterjedt a nagyvilág valamennyi jelentősebb kérdésére, a nemzetközi munkásmozgalomban tapasztalható új jelenségekre éppen úgy, mint az új gazdasági és társadalmi világrend megteremtését célzó küzdelemre, akárcsak a fejlődő országokhoz fűződő viszonyunkra avagy a gyengéjfejltség kérdéseire, valamint a tőkés világban tapasztalható gazdasági válság, pénzhigulás, terrorizmus bonyodalmainak, következményeinek a megvilágítására, s mindezzel kapcsolatban a mi álláspontunk kifejtésére s emellett hazai eredményeink és gondjaink bemutatására. A széles körű hazai és nemzetközi visszhangot kiváltó beszédnek — helyszüke miatt — csupán néhány fejezetét tárgyaljuk. Előjáróban hadd jegyezzük meg, hogy a beszédet a teljes nyíltság — úgy is mondhatnók: nyitottság — jellemezte, a kérdések alkotó jellegű megközelítése; e sajátság egyik alapvonása több oldalról, sok szempontból fölvetni és megvilágítani a problémákat, nem törekedni merev, elzárkózó, dogmaszerű tételek megfogalmazására, sem olyanszerű kizárólagosságra, amely hallani sem akar vitáról, árnyalásról, változásról, a jövőbeli alakulás kérdőjeles fölvetéséről.

Több megtárgyalt kérdésről hallottunk már egyet-mást, de az a mód, ahogyan az államfő leírta, kifejtette, az a szöveggörnyezet, amelyben elhelyezte, fokozta a megvilágítás élességét, kapcsolatot teremtett a szóban forgó probléma és a hozzá fűződő jelenségek között, s végső soron átfogó látásmódhoz segít hozzá, legyen szó akár a nemzetközi munkásmozgalomban folyó vitákról, akár a kapitalizmus általános válságának politikai vagy pénzügyi megnyilvánulásairól.

A teljesen új, számunkra ismeretlen vagy alig látott-hallott jelenségek fölválzólása arról tanúsodik, hogy pártunk vezetősége élénk figyelemmel kíséri a nagyvilág alakulását, szoros elvi azonosságra épülő viszonyt alakított ki a kommunista testvérpártokkal, egyre erősíti a szocialista, szociáldemokrata pártokhoz és más haladó szervezetekhez fűződő kötelékeit, állandó kapcsolatban van a nemrég fölszabadult országokkal, a fejlett tőkésországokkal, minden irányban széles körű rendszeresen kiépített, állandóan fönntartott kapcsolatokkal rendelkezik, és értesüléseiből, meglátásaiból, észrevételeiből idejekorán levonja a szükséges következtetéseket, hogy azok alapján a történelmi helyzetnek, a mai valóságnak megfelelő politikát folytathasson.

Vannak azonban a fölvetett kérdések közt olyanok is, amelyekről immár évtizedek óta hallunk, tudunk, s amelyekről az is ismeretes, hogy noha az egész emberiséget foglalkoztatják, s a megoldásuk irányában történt ugyan egy és más, de meglehetősen kevés eredménnyel, gondoljunk például a leszerelésre, az inflációra, a fejlett tőkésállamok és a nemrég gyarmati sorban sínylődötték közötti nagy gazdasági és kulturális eltérésre avagy egyes térségek évtizedek óta „puskaporos“ levegőjére, állandó tüzfészek jellegére, utaljunk például a Közel-Keletre vagy az indokínai országokra. E gondok újólagos fölvetése arra vall, hogy pártunk nem kenderdözi el a nehézségeket, számot vet a stagnálással éppen úgy, mint az esetleges visszaeséssel, kudarcokkal, s mindezzel arra int, hogy a világ haladása nem egyenes, gyors, „beütemezett“, sima folyamat, hanem bonyolult, konfliktusokkal terhelt, kitérőkkel megtűzdelt küzdelem, amelyben minden előrevezető lépésért kemény, sokszor nagy áldozatokat kívánó harcot kell folytatni.

A világpolitika időszerű irányzatairól s hazánknak ebben a tekintetben kialakított álláspontjáról szólva pártunk főtítkára többek között a következőket monddta:

„Az utóbbi időben tanúi vagyunk az ellentétek kieleződésének a nemzetközi életben, a befolyási övezetek újrafelosztására irányuló törekvések fokozódásának, az uralom erősödésének a világ különböző részein, [...] ezek az ellentétek és irányzatok szorosán összefüggnek a gazdasági válsággal, a pénzügyi és energiaválsággal, amely nehéz helyzetet teremtett egész országban, továbbá azzal, hogy a válság áthidalására irányuló próbálkozások nem hozták meg a kívánt eredményt.“

Ilyen vonatkozásban pártunk főtítkára utalt a különféle kísérletekre, tanácskozásokra, a fejlett tőkésállamok egymás között folytatott egyeztető tárgyalásaira vagy a nyersanyagtermelő, gyengén fejlett országokra gyakorolt különböző jellegű és hatású nyomásokra, rámutatva, hogy az eszközök, módszerek között egyaránt szerepel a fegyveres beavatkozástól kezdve az erőszakkal való fenyegetésen át a gazdasági befolyásolásig minden. A mai helyzetben azonban, amikor politikai függetlenségük kivívása után a fejlődő országok arra törekednek, hogy gazdaságilag, katonailag, kulturálisan és más vonatkozásban is kivívják függetlenségüket, a velük szemben alkalmazott, erőszakra épülő neokolonialista politika egyre kevésbé vezet sikerre.

„A nemzetközi élet gyakorlata azt bizonyítja — mutatott rá a köztársaság elnöke —, hogy az erőszak, a »katonai segély« egyes államok általi alkalmazása nem járul hozzá az emberiséget napjainkban foglalkoztató problémák megoldásához. Ellenkezőleg, ez megterheli az illető országok gazdaságát, s arra kényszeríti, hogy a nemzeti jövedelem jelentős részét katonai célokra fordítsák.“

A szocialista országok — hangsúlyozta pártunk főtítkára — jelentős eredményeket értek el az utóbbi években. Nagy és sikeres erőfeszítéseket tettek, évtizedeken át következetesen küzdöttek az egykori elmaradottság nyomainak felszámolásáért, állandóan fokozták a dolgozók jólétét, gyarapították az általános műveltséget és a szakmai képzettséget, s egyben igazolták a szocializmus, az új társadalmi rendszer erejét, a nagy társadalmi kérdések megoldására való alkalmasságát. A szocialista országok együttese hatalmas erő, a béke megőrzésének, a haladásnak, a gyengénfejlettség leküzdésének fő támasza, mondhatni letéteményese. Azonban „a szocialista országok gazdasági-társadalmi fejlődésében is megnyilvánul egész sor negatív jelenség. Egyes országokban csökkent a fejlődési ütem, a nemzeti jövedelem, s ezt nemcsak azzal lehet magyarázni, hogy a gazdasági növekedés magas szintet ért el, s nem lenne már szükség a termelés s a nemzeti jövedelem magas ütemű növelésére. Nyilvánvaló, hogy a nemzeti jövedelem évi 4-5 százalékos növelése nem elegendő ahhoz, hogy megfelelően szembe lehessen nézni a gazdasági-társadalmi fejlődés, a nép általános jólétének növelése által fölvetett kérdésekkel. [...] A szocialista országok, egészükben, nem tudják kielégíteni a fogyasztási szükségleteket, főként az élelmicikkek terén.“

A gondokról, hiányosságokról szólva pártunk főtítkára elemezte azokat a módokat is, amelyek a nehézségek leküzdéséhez vezethetnek, s ebben a vonatkozásban utalt az összefogás, a jobb együttműködés szükségességére.

„Gondolnunk kell arra, miként lépünk föl együttesen, hogy minél gyorsabban megoldiuk ezeket az alapvető kérdéseket. A szocializmus felsőbbrendűsége, ereje nem érvényesíthető csupán nyilatkozatokkal, hanem mindenekelőtt azáltal, hogy miként nyernek megoldást a gazdasági kérdések, az emberek munka- és életfeltételeivel összefüggő kérdések, más társadalmi problémák, azok is, amelyek a szocialista demokrácia fejlesztésével, a társadalomvezetés tudományos alapokon való tökéletesítésével függenek össze. Úgy kell fellépniük, hogy a gyakorlatban, tettekben és a valóságban, konkrét eredményekkel bizonyítsuk be a társadalom szocialista szervezésének felsőbbrendűségét.“

Az együttműködés más vonatkozásairól szólva pártunk főtítkára rámutatott arra, hogy kapcsolataink az elvtársiasság és a jószomszédság jegyében alakulnak Bulgáriával éppen úgy, mint Jugoszláviával, kiemelte a Szovjetunióhoz fűződő barátság, e nagy szocialista országgal való minden irányú együttműködésünk kivétel nélküli jelentőségét, emlékeztetett arra, hogy a dunai államok (Magyarország, Csehszlovákia stb.) irányában még tovább fokozhatjuk termékeny együttműködésünket. Ugyanakkor azonban a nyíltság, az egyenes beszéd és a párttagság kellő tájékoztatása jegyében a főtítkár kitért a nemzetközi munkásmozgalomban mutatózó elvi ellentétekre, érdekkülönbségekre, vitákra is, amelyek adott esetben — sajnos — államok közötti feszültségekre vagy éppen fegyveres határvillongásokhoz is vezettek:

„Világos, hogy a nézeteltérések állandósítása, meg nem oldása csakis árthat a szocialista országok kapcsolatainak. Ez annak tulajdonítható, hogy az új társadalmi rendet építő államok kapcsolataiban nem mindig nyernek alkalmazást a szocializmus elvei. Gyakran mondják, hogy a szocialista országok között nem merül-

hetnek fel nézeteltérések, hogy minden kérdés a proletár-, a szocialista internacionalizmus, a testvériség és a szolidaritás szellemében nyer megoldást. Nézetünk szerint a szocializmus legfőbb érdekei nem a valóság leplezését követelik meg, hanem a nézeteltéréseket, vitás kérdéseket előidéző okok felelősségteljes, alapos elemzését s konkrét akciókat a felek közötti tárgyalások útján történő megoldásukért."

Ebben a szellemben szögezte le pártunk főtítkára, hogy országunk mindent megtesz a szocialista államok közötti kapcsolatok bővítése, a nézeteltérések békés, elvszerű rendezése végett, de semmiféleképp nem hagyja magát nyilvános polémiába bevonni, egyik vagy másik szocialista ország vagy párt elmarasztalásába, hanem ellenkezőleg, a vitában álló felekkel is megőrzi jó kapcsolatait, s bármikor készen áll arra, hogy közvetítsen, jószolgálati küldetést vállaljon, s hozzájáruljon a véleménykülönbségek kiegyenlítéséhez.

A tudományos szocializmus elvi jelentőségű kérdéseiről, a világ újszerű jelenségeinek értelmezésére irányuló törekvésekről, a munkásmozgalom eddig nem tapasztalt megnyilvánulásairól is bőven szólt az államfő előadói beszédében. Rámutatott arra, hogy az európai kommunista pártok pár évvel ezelőtt tartott berlini konferenciája óta jelentősen megerősödött a különböző kommunista és munkáspártok önállósági törekvése, szélesebb körben érvényesülnék kapcsolataikban a tisztelet, a nagyrabecsülés, az egyenlőség elvei a gyakorlatban. A kommunisták szerte a világon józanul, tudományos szellemben és alkotó módon mérik föl hazájuk gazdasági, társadalmi-történelmi viszonyait, s politikai vonalvezetésüket igyekeznek a belső adottságoknak és a nemzetközi helyzetnek megfelelően kidolgozni. Mindez odavezetett, hogy a kommunista pártok megerősítették helyzetüket, növekedett népszerűségük, s nagy befolyást gyakorolnak a nemzeti politikai életre éppen úgy, mint a nemzetközi helyzet alakulására.

Sajnos azonban, ebben az időszakban is jelentkeztek egyes kommunista és munkáspártok részéről a mások belügyeibe való beavatkozás tendenciái. Ezzel szemben pártunk azt vallja, hogy egyetlen pártnak sincs joga befolyásolni a többi párt politikáját, magának hangadó és irány szabó szerepet vindikálni, előjogok vagy múltbeli érdemek alapján, ugyanis a független politika alkalmazása nem áll és nem állhat ellentétben szolidaritásukkal, ellenkezőleg, csakis az önállóság és az egyenlőség vezethet elvi alapokon nyugvó, őszinte és jószándékú együttműködésre, a testvériség elmélyítésére.

Az új jelenségek taglalása közepette szólott pártunk főtítkára a Nyugat-Európában működő egyes kommunista pártok tevékenységéről s az önállóság jegyében kialakított mai vonalvezetésükről, amely bizonyos vonatkozásban eltér a marxizmus-leninizmus klasszikus álláspontjától, és az osztályharcról, a főbb termelőeszközök államosításáról, a munkásosztály vezető szerepéről, a különböző pártok és társadalmi osztályok együttműködéséről úgymond a legújabb időknek, az atomkor-szaknak, a „posztindusztriális” társadalmi fejlettségnek megfelelő téziseket dolgozott ki. Ismeretes, hogy eme tételek széles körű visszhangot keltettek mind a munkásmozgalomban, mind a polgári, ún. marxológusok között, mind pedig az ellenséges tábor, a nagyburzsoázia és a klérus vezető köreiben. Az ellenzők és visszautasítók között — az igazsághoz ez is hozzátartozik — nem egy kommunista párt és ismert marxista ideológus is van, s a kérdésben vita keletkezett a pártok között. A munkásmozgalomnak eme nyugati jelenségével kapcsolatban fejtette ki pártunk főtítkára a következőket:

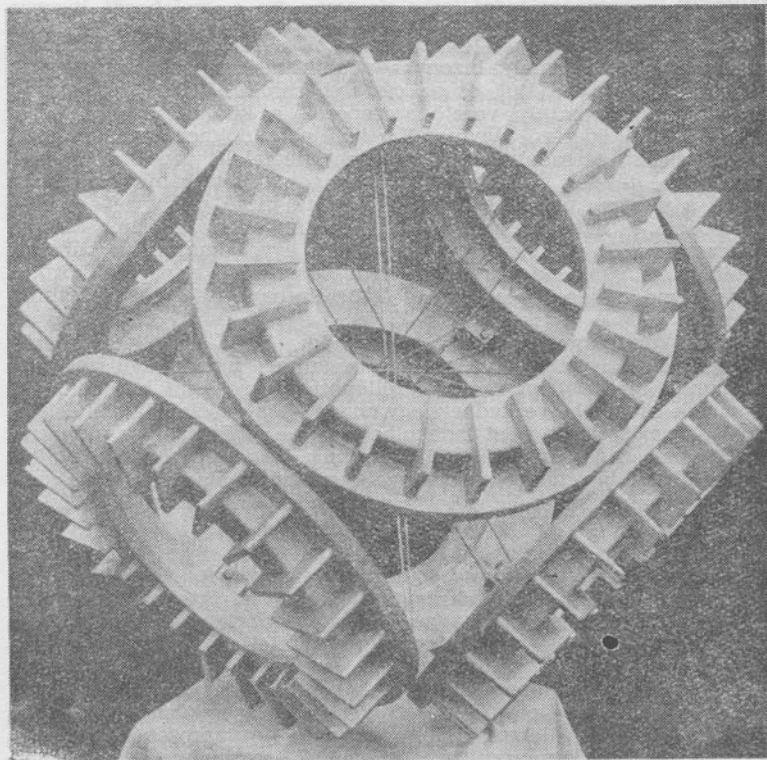
„Szerintünk az eurokommunizmus arról tanúskodik, hogy az illető pártok független politikát kívánnak folytatni, hazájuk adottságainak, népük többsége érdekeinek és kívánalmainak megfelelően akarnak föllépni a forradalmi harcban. Az a tény, hogy egyes pártok szembe helyezkednek egy modellel a szocialista építésben — és erre jögek van —, természetesen nem indokolhatja azt az igényt, hogy másokra nézve kötelező modelt dolgozzanak ki. Meg kell értenünk, hogy a szocialista átalakítást csak a valóság figyelembevételével, nem pedig sablonok alapján lehet végrehajtani; semmilyen elnevezés nem módosíthatja az emberi társadalom fejlődésére vonatkozó forradalmi nézetet.”

Sokat vitatott kérdése a mai világnak az emberi jogok ügye. A helsinki, majd a belgrádi konferencián ugyancsak sűrűn hangoztak el ilyen értelmű beszédek, nyilatkozatok, majdnem minden nemzetközi tanácskozás zárókönyvai foglalkoznak a problémával, egyes államfők, politikai csoportok, szervezetek e kérdésre alapozzák vonalvezetésüket, erre építik föl küzdelmüket és célkitűzéseiket. Ismeretes ugyanakkor, hogy az emberi jogok hangoztatásával hányan élnek vissza, mennyire csak másokra vonatkozóan tartják kötelezőnek, s milyen csalárd eszköznek, manipulációs ürügynek tekintik bizonyos államok belügyeibe való beavatkozás végett. De a visszaéléseken innen és túl, a kompromittált frázisoktól, a manőverezésektől és

egykes politikuskok rejtett törekvéseitől függetlenül tény, hogy az emberi jogok szabad és maradéktalan érvényesítése korunk nagy kérdései közé tartozik, az embernek emberi neméből eredő alapvető vonása az, hogy jogok illetik meg, és egyéniségének fejlődése, személyiségének kialakulása, boldogságának biztosítása elképzelhetetlen eme jogok birtoklása nélkül. S valljuk csak be, hogy e jogok gyakorlása, érvényesítése világszerte még nagy nehézségekbe ütközik, számtalan fék, gát, teher nehezíti meg az ember arra irányuló törekvését, hogy emelt fővel járjon, hogy szabadon szólhasson, hogy éljen a korszerű technika nyújtotta közlekedési és hírközlő eszközökkel avagy akadályoztatás nélkül megismerhesse a tudomány és a kultúra legújabb vívmányait, nagyszerű alkotásait. Ezért is tartjuk fontosnak ideiktatni, amit erre vonatkozóan a fővárosi aktívák tagjai pártunk főtítkáráról hallhattak:

„A demokráciával — s ilyen összefüggésben az emberi jogokkal — kapcsolatos nézetünk abból fakad, hogy biztosítani kell az emberek teljes egyenlőségét, méltányos gazdasági és társadalmi viszonyokat kell megteremteni, hogy valamenyny állampolgár méltó életet élhessen, akadálytalanul hozzájuthasson az oktatáshoz, a kultúrához és a tudományhoz, hogy az emberek — és elsősorban a dolgozó tömegek — nemzetiségi különbség nélkül közvetlenül részt vehessenek az egész társadalom vezetésében. [...] A demokrácia problémájának csakis ilyen gyakorlati megközelítése biztosíthatja az emberi egyéniség teljes kibontakozását, az ember felszabadítását, hogy valóban szabad, sorsának ura legyen.“

KORUNK

Jecza Péter:
Szerkezet